

Motion

1981/82:871

Anders Gernandt

Grundämnet selen inom terapi

Grundämnet selen upptäcktes år 1817 i Sverige av Jöns Jakob Berzelius. Ändå är forskning och tillgänglighet beträffande selen mycket eftersatta i vårt land. Selenets påvisade terapeutiska effekter är mycket litet beaktade och våra livsmedel är förhållandevis selenfattiga. Denna motion vill fästa uppmärksamheten på selenets betydelse inom terapi och i normalkosten samt som ett värdefullt kosttillskott, speciellt i naturlig samverkan med vitamin E.

Små – men viktiga – mängder

En ökad medvetenhet – inte minst hos allmänheten – om betydelsen av dietens roll för en god hälsa har fokuserat intresset på betydelsen av brist på ett eller flera spårämnen i dieten för uppkomst av ohälsa.

Spårämnena är grundämnena som förekommer i låga halter i vävnader hos växter, djur och människor. Halterna kan variera från hundratals mikrogram/gram till pikogram/gram. Den senare halten är så låg att grundämnet i fråga är svårt att mäta. Ett annat mått på den låga halten är att ämnet i fråga förekommer inom organismen i lägre halter än 0,01 %.

Betydelsen av spårämnen i djurfoder har länge varit känd inom husdjursuppfödningen och veterinärmedicinen. En brist på ett eller flera ämnen har stor betydelse för husdjurens välbefinnande och tillväxt. Från kvantitativ synpunkt är reproduktionen och tillväxten en betydelsefull ekonomisk faktor, varför husdjurens spårämnesbehov och sjukdomar är väl utredda. Den kvalitativa aspekten av "de mänskliga" livsmedlens spårämnesinnehåll har emellertid under senare år fått ett ökat intresse beroende på bl. a. att veterinärmedicinens beskrivning av bristsymtom hos husdjur i vissa fall förete likheter med människans.

Nya forskningsrön visar att människan kan drabbas av sjukdomar – t. o. m. med dödlig utgång – brist på ett eller flera spårämnen varit den troliga orsaken.

Selenbrist och selenterapi

Sverige är f. n. ett avsevärt selenfattigt land. Det är därför som det finns stor anledning att beakta de verkningar som selenbrist resp. tillförsel av selen kan ha på olika sjukdomstillstånd. Botande av bristsjukdomar genom

tillförsel av det saknade mineral- eller spårämnet måste väl anses vara en primär och naturlig terapimetod.

I Kina beskrevs hösten 1979 i vetenskapliga tidskrifter att ett stort antal barn och kvinnor dog av kardiomyopati (keshan disease). Orsaken var med all sannolikhet brist på spårämnet selen. Jord och livsmedel är i vissa områden även i Kina mycket selenfattiga, vilket avspeglas bl. a. av typiska selenbristsjukdomar hos husdjur. Selenhalten i blod och hår hos de drabbade var mycket lågt. Genom tillförsel av selentabletter kunde sjukdomen botas. Värdefulla erfarenheter har härvid vunnits då man har behandlat en stor befolkningsgrupp, över 500 000 har behandlats utan biverkningar.

Utländska forskare har påvisat statistiska samband mellan hjärtsjukdomar och selenbrist. Finska forskare (bl. a. Jaakkola) har med selenterapi för hjärtsjuka uppnått goda resultat. Resultaten bör kunna vara till hjälp för svenskt vidkommande i kost och terapi, då förhållandena i vissa fall är likartade.

Utländska forskare har också visat på statistiska samband mellan olika cancerformer och selenbrist. Man har bl. a. pekat på samband mellan överdödlighet i vissa cancersjukdomar och selenbristområden inom ett antal länder. Inom selenterapi av cancer har bl. a. Tallberg i Finland uppnått goda resultat. USA synes vara ledande på området att utveckla och utnyttja selen i förebyggande resp. terapeutiskt syfte. Även i vårt land har ett mindre antal forskare och läkare börjat studera selenets verkningar på människan dock hittills med otillräckliga resurser.

Djurförsök har visat att små mängder selen motverkar och i vissa fall hindrar uppkomst av cancer på försöksdjur. Det uppges att selen t. o. m. utplånar den cancerframkallande effekten av flera kemikalier. Man har experimentellt visat att selen har förmågan att avgifta vissa ämnen i stället för att – som vissa andra terapeutiskt verkande medel – omvandla dem till en för cellerna mindre farlig form. Det är därför av vikt att kartlägga olika riskgrupper samt att starta grundläggande forskning avseende selenets – och andra spårelements – roll inom kost och terapi.

Är mineral- och spårämnenas verkan tillräckligt beaktad?

Många forskningsrön visar att även andra sjukdomar kan vara knutna till obalans i spårämnena. Här kan exempelvis nämnas att reumatoid artrit och MS uppges förete ett förändrat spårämnemönster i förhållande till en normalgrupp. En grundläggande kartläggning av friska och vissa sjukdomsgruppers spårämneshalt skulle vara av värde för den preventiva och kurativa vården. Samverkan mellan olika ämnesföreträdare skulle här ge ökad styrka och underlätta förståelsen av flera komplexa sjukdomssamband.

Mot bakgrund av selenbristen i vårt land kan det vara lämpligt att starta med ett närmare studium av selenet. Det är nu över 150 år sedan Berzelius upptäckte det. Vi borde kanske veta betydligt mer om selen än vad vi gör i våra dagar.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs*

att riksdagen hos regeringen anhåller om åtgärder i syfte att främja studier och praktisk användning av spårämnen – främst selen – inom terapin.

Stockholm den 22 januari 1982

ANDERS GERNANDT (c)

*Se även motion 1981/82:872.